

Рецензия

от проф. д-н Мира Димтрова Цветкова-Арсова,

щатен преподавател в СУ „Св. Климент Охридски“, ФНПП, катедра по специална педагогика и логопедия

ОТНОСНО: представени материали от гл. ас. д-р Анна Константинова

Трошева-Асенова

за участие в конкурса за заемане на академична длъжност „Доцент” по професионално направление 1.2. Педагогика (Специална педагогика),

обявен в ДВ бр. 24/16.03.2018 г.

1. Представени документи за участие в конкурса

Гл. ас. д-р Анна Трошева-Асенова е допусната до участие в конкурса за заемане на академичната длъжност „Доцент” по професионално направление 1.2. Педагогика, (Специална педагогика), който е обявен в ДВ бр. 24/16.03.2018 г. в съответствие с изискванията за провеждането му. Тя е единствен кандидат за участие в този конкурс. Представила е в законовия срок всички необходими документи.

2. Кратки биографични данни

В биографичен план е видно, че д-р Трошева-Асенова е получила магистърска степен в СУ „Св. Кл. Охридски“ през 1997 г. по специалности Логопедия и Сурдопедагогика (Слухово-речева рехабилитация). По време на следването си, както и след завършване на висшето си образование, е работила като логопед в частна детска градина, а след това като консултант във фирма Интеграл. В периода 1999 – 2003 г. е редовен докторант в СУ „Св. Кл. Охридски“, в периода 2002 – 2006 г. е хоноруван асистент в катедрата по специална педагогика на СУ. От 2006 г. е щатен асистент в същата катедра на СУ, като в тази година успешно защитава и дисертационен труд по специална педагогика на тема „Графични умения за писане при деца с детска церебрална парализа“ и

получава образователната и научна степен „доктор“. Последователно в годините е повишавана в ст. асистент и гл. асистент. Всичко това е една добра атестация за нейния непрестанен процес на научно израстване в университета.

От представената професионална автобиография се вижда още, че гл. ас. д-р Анна Трошева-Асенова преподава редица дисциплини, както задължителни, така и избираеми. Сред тях се открояват: Предучилищно възпитание на деца със СОП; Предучилищно възпитание при деца с увреден слух; Специфични форми на работа при деца с нарушен слух; Специфични форми на работа при деца с невро-соматични заболявания; Комуникативни нарушения при сензорна недостатъчност; Алтернативна комуникативна терапия при деца с увреден слух и др. От 2015 г. д-р Трошева-Асенова е научен секретар на катедрата по специална педагогика и логопедия. Член е на няколко комисии към ФНПП – учебна комисия, комисия по акредитация, комисия по фонд научни изследвания. Това показва сериозната ѝ обвързаност както с академична работа, така и активното ѝ участие в живота на факултета, към който е на щатна длъжност.

3. Представени публикации за участие в конкурса

Цялостният списък с научните публикации на д-р Трошева-Асенова включва общо 57 заглавия, от които 47 са на хартиен носител, а 10 са електронни публикации.

Представените за рецензиране публикации по конкурса са общо 32 на брой. Те включват: една самостоятелна монография, две колективни монографии, две студии, 21 публикации в специализирани научни списания и сборници от конференции, пет електронни публикации и една научна информация (посочена в графа „Други“). Веднага прави впечатление, че всички публикации имат пряко отношение и са напълно по темата на обявения конкурс. От списъка с публикации по темата на конкурса следва да се изключи само тази, която е с характер на научна информация, а именно публикация № 32.

Публикациите на гл. ас. д-р Анна Трошева-Асенова, които ще бъдат обект на рецензиране тук, показват от една страна последователност, а от друга една положителна разностранност в научните ѝ интереси. Предмет на по-задълбочени изследвания са предимно три научни сфери:

- 1) Играта при деца със СОП;
- 2) Приобщаващото образование при ученици с нарушен слух;
- 3) Четене, разбиране, писмен език, общуване при деца и ученици с нарушен слух, както и други аспекти на комуникацията при деца със СОП.

И трите сфери, в които са публикациите, са особено актуални.

В първата сфера, посветена на играта, попадат публикации № 1, 6, 13, 14, 31.

Публикация № 1 е безспорно най-значимата публикация. Това е монография със заглавие „Играта и децата със СОП“, издадена през 2018 г. На тази публикация имам честта да съм рецензент при издаването ѝ. Още тогава, а сега още-повече, ми направи впечатление оригиналността на темата – проблемът за играта, но при всички групи деца със СОП, разгледани подробно и последователно в отделни глави. По мое скромно мнение за първи път в България се издига концепцията за значението, ползата и важноста на играта при деца със СОП заради самата игра, а не заради нейните образователни, социални, комуникативни и други ползи. Тази публикация се състои от 4 глави, литература и 3 приложения. Тя е в обем от 214 печатни страници. В нея се характеризира детската игра, посочва се ролята на играта в специалната педагогика, изтъква се организацията на развиващата игра и се прави подробна характеристика на играта при различните категории деца със СОП, като не са забравени и децата с множество увреждания. Дават се полезни идеи за различни подходящи игри, които да се използват както от родители, така и от специалисти. Считаю, че това е първата у нас цялостна книга с монографичен характер, която представя така задълбочено особеностите на играта при всички групи деца със СОП. Тази публикация има голяма теоретична стойност, но и не по-малко практическо значение.

Искам да обърна отделно внимание и на публикация № 6. Това е статия на английски език, отпечатана в чуждестранното списание Today's children Tomorrow's Parents (в Румъния). Тя е в брой 47-48 от февруари 2018 г. и е по лична покана от редакторите на специалния брой на списанието, посветен на играта, което е съществено да се отбележи. Статията е озаглавена Play development and symbolic play in children with hearing

impairment. В нея на 14 печатни страници се представя авторово изследване на играта при 16 деца с нарушен слух. Регистрират се и се анализират видовете игра при тези деца с акцент върху символната и въображаемата игра, посочват се някои изоставания в играта на изследваните деца.

Публикации № 13 и 14 са теоретични. И двете са статии в списание „Специална педагогика и логопедия“, съответно от 2008 и от 2007 г., като първата разглежда игровите умения при деца с аутизъм, а втората очертава теоретичната рамка на игровата терапия. Публикация № 31, която е електронна, е от 2009 г., като в нея по достъпен и популярен начин се описват различни подходящи детски игри – сензорни, познавателни, социални, за развитие на речта и пр.

Във втората научна сфера, посветена на приобщаващото образование, попадат публикации № 2, 7, 9, 10, 27, 30.

Публикация № 2 е колективна монография, която е в съавторство с доц. Н. Балканска. Тя е озаглавена „Приобщаване на детето с увреден слух в образователната среда: от научните доказателства към практическите решения“. Издадена е през 2014 г. и е в обем от 312 печатни страници. В тази книга д-р Трошева-Асенова е самостоятелен автор на Глави 2, 7, 9, 10, 11 и на всички приложения. Именно те ще бъдат рецензирани тук. Съответно тези глави са посветени на анализ на развитието на детето с увреден слух, който е представен по един много добър начин, характеризирани на участниците в процеса на интеграция, насоки за работа на учителя на дете с увреден слух в общообразователна среда, методически насоки за работа с дете с нарушен слух в общообразователните детска градина и училище. Всички глави са много добре структурирани. Приложенията предлагат множество оригинални чек-листове, примерни игри и др. Монографията е един изключително полезен принос към теорията и практиката по отношение на съвременната концепция за приобщаване, по-конкретно на деца и ученици с нарушен слух.

Публикации № 7 е доклад със заглавие „Визуалната комуникация-решаващ фактор за успешно приобщаващо образование“, публикуван в сборник материали от международна научна конференция „Педагогическата комуникация: настояще и бъдеще“,

провела се през февруари 2018 г. в София. Тази теоретична статия разглежда в 11 страници ситуации, в които визуалният стил на комуникация и преподаване са водещи.

Публикации № 9 и 10 са съответно студия в годишника на Шуменския университет от 2015 г., и доклад от същата година. Първата, донякъде както и публикация № 7, се спира на визуалното преподаване, този път с акцент при деца с увреден слух, а втората е посветена на създаването на акустична среда като предпоставка за успешно обучение на чуващи и нечуващи ученици в общообразователна среда. И двете са с теоретична насоченост.

Публикации № 27 и 30 са електронни. И двете са доклади, като първата е от международна конференция, организирана от Карин дом през 2015 г., като разглежда ролята на подкрепящата среда при ученици с увреден слух, а № 30 от 2012 г. е от международна конференция „130 години предучилищно образование в България“ и се фокусира върху подготовката на педагози за работа с деца с нарушен слух. И двата доклада са предимно с теоретична насоченост.

В третата научна сфера, посветена на четенето, писането и други процеси на общуване при ученици с нарушен слух, спадат най-голям брой публикации, а именно № 4, 5, 11, 16, 17, 23, 24, 25, 26, 28, 29.

Публикация № 4 е студия в съавторство с доц. Н. Балканска, която е публикувана в том 107 на годишника на СУ от 2016 г. Тя е със заглавие „Методика за оценка на способността за четене с разбиране при ученици с увреден слух“. За нея, както и за публикации № 8 и 17, е представен разделителен протокол, удостоверяващ 50:50% участие на авторите. Студията е в обем от 16 печатни страници. Изследвани са 14 ученици с увреден слух в начална училищна възраст, при които се изследва тълкуването на смисъла на прочетен текст, семантичните полета, разбирането на смисъла и пр. Достига се до важни изводи за четенето с разбиране при тези ученици.

Публикация № 5 отново е студия, този път самостоятелна, публикувана в том 106 на годишника на СУ от 2015 г. Заглавието ѝ е „Умението за четене с разбиране и подходи за подобряването му при деца с увреден слух“. В нея в рамките на 21 печатни страници се прави задълбочен теоретичен анализ на разглеждания проблем.

Съответно публикации № 11, 16, 23 са посветени на жестовия език. В публикация 11 – студия в годишника на Шуменския университет от 2013 г., се търсят зависимости между жестовата комуникация и кохлеарната имплантация, в № 16 (колективна статия, без разделителни автори приноси) се посочват възможности за използване на българската жестава реч в различни ситуации с деца с атипично развитие, а в № 23 от 2008 г. се описват закономерностите в овладяването на жестовия език от деца с увреден слух.

Внимание заслужават и публикации № 28 и 29 – и двете електронни, които са на английски език. Те са в съавторство с още 4 автори, като в първата д-р Трошева-Асенова е първи автор, а във втората е трети автор. И двете публикации са посветени на компютърни варианти за развитие на четивните умения. Те са от 2013 и 2012 г.

Публикация № 25 засяга овладяването на писмения език от децата с увреден слух, а № 26 се фокусира върху гласовото развитие при тези деца. Първата е доклад, публикуван в сборник през 2007 г., а втората е статия в сп. „Специална педагогика“ от същата година. И двете публикации са с теоретична насоченост. Публикация № 24 отново е посветена на писмената реч, но този път при деца със СОП въобще. Тя е доклад, публикуван през 2008 г. в сборник.

Внимание предизвиква и публикация № 17, която е в съавторство с доц. Н. Балканска. Тя е от 2011 г. и е доклад, разглеждащ отношението на родители и специалисти към алтернативните начини за общуване. Направен е съпоставителен анализ между чуващи и нечуващи деца, което е ценно за педагогическата теория и практика.

Останалите публикации – № 3, 8, 12, 15, 18, 19, 20, 21, 22 са с различна насоченост.

Сред тях по значимост се откроява публикация № 3. Тя е колективната монография със заглавие „Как да подпомогнем детето с обучителни трудности в училище и вкъщи“ е в съавторство с Р. Димитрова, Т. Арменкова, М. Илчева и Св. Петрова. Тя е издадена през 2006 г. и е в обем от 352 печатни страници. За жалост за тази публикация не е представен разделителен протокол, който да установи точния авторов принос. В нея д-р Трошева-Асенова е посочена като четвърти автор. Монографията засяга множество въпроси от работата с деца с обучителни затруднения, сред които трудностите, които те срещат,

съвети за родителите и учителите, описание на чести съпътстващи разстройства. Публикацията е с подчертана практическа насоченост, но и със задълбочени теоретични постановки.

Публикация № 8 е доклад в съавторство с доц. Н. Балканска със заглавие „Адекватните родителски нагласи-предпоставка за успешна слухово-речева рехабилитация при деца след кохлеарна имплантация“, публикуван в сборник материали от конференция с международно участие на ФП при СУ „Съвременни предизвикателства пред педагогическата наука“, провела се през юни 2015 г. в София. Докладват се резултати от анкетно проучване с 23 семейства на деца с кохлеарни импланти за тяхната информираност. Установява се ниско равнище на информираност на семействата, въз основа на което се отправят практически препоръки за решаване на този проблем. Тази публикация е изследователска.

Публикации № 20 и 21 са посветени на проблеми при ученици с ДЦП. И двете са глави в методическо ръководство от 2008 г. Първата засяга диагностика на графичните умения, а втората дава методически указания и предлага подходящи технически средства за писане при тези ученици.

Публикация № 18 е посветена на родителските кооперативи, докато № 19 засяга социалната работа при лица с увреден слух. Втората публикация е доклад в съавторство (д-р Трошева-Асенова е трети автор) от научна конференция от 2009 г. Публикация № 15 се фокусира върху теоретични постановки, свързани със сензорно-интегративната дисфункция и е публикувана под формата на научна статия в сп. „Специална педагогика“ през 2011 г. Подобно звучене има и публикация № 12 – студия в годишника на Шуменския университет от 2013 г., посветена на използването на сензорната стая при работа с деца с увреден слух. Публикация № 22 е теоретична статия, предлагаща анализ на двигателното развитие при деца с увреден слух, отпечатана в сп. „Специална педагогика“.

От всички 31 рецензирани публикации много положителен факт е активното участие на д-р Трошева-Асенова в множество и различни научни форуми с национален и международен характер – публикации под формата на доклади от научни събития. Също така добро впечатление правят и множеството отпечатани студии, включително и в

годишници на други университети. Добро е и съотношението на теоретични и изследователски публикации.

Като цяло във всички публикации определям стила на автора като подходящ, разбираем и смислен. Личи си умението за изразяване според аудиторията, за която е предназначена публикацията – в монографии, студии, научни статии на по-висок и академичен стил, в доклади – и на по-достъпен и популярен стил. Както в теоретичните, така и в практически насочените публикации, добро впечатление прави способността на автора за логическо подреждане на текста, за ясно изразяване на изследователския проблем и методика, и за задълбочен, подреден и стойностен анализ на получените данни и резултати. Това прави публикациите полезни за една широка аудитория – специалисти, родители, студенти и др.

4. Приносни моменти

Кандидадът д-р Трошева-Асенова е представила два вида справки за приносния характер на своите публикации – една, извадена от университетската система на СУ „Авторите“, и друга, разработена от самата нея. Аз изразявам съгласие и с двете справки. В авторовата справка се очертават шест посоки на приноси, а именно: 1) игра; 2) обучение и рехабилитация на децата с нарушен слух; 3) приобщаващо образование; 4) алтернативна комуникация; 5) нарушения в четене и писане при ученици с нарушен слух и други деца със СОП; 6) сензорни процеси и сензорна интеграция. Аз лично бих обединила някои от приносите и бих изтъкнала като отделен принос още една област, в която д-р Трошева-Асенова има публикации. Бих очертала четири основни посоки на приноси. Първата е свързана с темата за играта на децата със СОП. Както вече посочих по-горе, отчитам като особен принос на д-р Трошева-Асенова представянето на темата за играта при деца със СОП по един нов начин и цялостното обхващане на тази тема от гледна точка на всички групи деца със СОП. Втората приносна линия е в областта на обучението на деца и ученици с увреден слух, където са мнозинството публикации. Д-р Трошева-Асенова обхваща различни аспекти на този процес – четене, писане, овладяване на жестови език и мн. др. Третата посока е в областта на приобщаващото образование. Това е една съвременна образователна концепция и публикациите, свързани с нея обогатяват теорията и практиката у нас. Последната приносна област за мен е в сферата на обучението на деца

с невро-соматични заболявания, в която няма много публикации в България. Въпреки че тук попадат само няколко публикации на кандидата, отчитам и тях като отделен принос в тази познавателна сфера.

5. Цитирания

В представения комплект документи са налице пет справки. Първата е официална справка от библиотеката на СУ „Св. Кл. Охридски“, удостоверяваща 22 регистрирани цитирания и присъствие на 18 публикации в библиотечни каталози. Втората е авторова, установила 21 цитирания. Третата справка е от база данни, вероятно украинска, в която аз не мога добре да определя броя цитирания. Четвъртата е от българска база данни Cobiss, в която откривам 10 цитирания след 2006 г. Последната справка отново е свързана с университетската електронна библиотека, в която личат 12 присъствия на публикации след 2006 г. Като цяло прави впечатление доброто присъствие на публикациите на д-р Трошева-Асенова в специалната педагогика на национално ниво.

6. Критични бележки и препоръки

Нямам забележки и препоръки по така представените публикации. Считам, че всички рецензирани тук публикации са значими, актуални, в съответствие с обявения конкурс, написани в добър стил. Оценявам подobaващо цитируемостта на кандидата, както и приноса на публикациите му за развитието и обогатяването на специалната педагогика у нас.

7. Заключение:

Въз основа на всичко изложено по-горе, уверено предлагам гл. ас. д-р Анна Константинова Трошева-Асенова да бъде избрана на академичната длъжност „Доцент” в СУ ”Св. Климент Охридски“.

София, 19.07. 2018 г.

Подпис:

(проф. д-р Мира Цветкова-Арсова)